

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN DEĞİŞEN ROLLERİNİ ALGILAYIŞLARI*

School Counselors' Perception of Their Changing Roles

Serap NAZLI*

BAÜ
SBED
18(1)

1

ÖZ

Problem Durumu: Değişen eğitim sistemine paralel olarak psikolojik danışmanların rolleri de değişmiştir. Psikolojik danışmanların geleneksel üç rolüne (psikolojik danışma, koordinasyon, konsültasyon) ek olarak program yönetimi, sınıf rehberliği, öğretim liderliği, öğrenci savunuculuğu, sosyal değişim ajanı gibi yeni roller eklenmiştir. Bu konuda yurt dışında yoğun araştırmalar olmasına karşın, ülkemizde sınırlıdır.

Araştırmanın Amacı/Araştırma Soruları: Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışmanların rehberlik hizmetlerinde yaşanan değişimleri ve buna paralel olarak yeni rol ve görevlerini nasıl algıladıklarını belirlemektir.

Araştırmanın Yöntemi: Bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri 11 devlet ilköğretim okulunda görev yapan 11 psikolojik danışmandan, görüşme formu yöntemi ile elde edilmiştir. Veri analizinde betimsel içerik analizi yapılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Psikolojik danışmanların eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirme ve yeni paradigmaları algılamada güçlük çektikleri; rehberlikteki değişime rağmen kendi rollerinde bir değişimi algılamadıkları; görüşme tekniğinde ve müşavirlik rollerinde kendilerini yeterli bulurken, psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve program yönetiminde yetersiz buldukları; değişen sisteme uyum sağlamak için mesleki gelişimlerini artırmak istedikleri belirlenmiştir.

Öneriler: Psikolojik danışmanlara, değişen sisteme uyum sağlamlarına yardımcı olacak yaşam boyu eğitim olanakları sunulmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik danışman, psikolojik danışmanın rolleri.

ABSTRACT

Problem Statement: Roles of school counselors have changed parallel to the changing educational system. New roles such as program management, classroom guidance, instructional leadership, and advocacy in favor of students, social change agent were added to three traditional roles of school counselors (counseling, coordination and consultation). There is extensive research in this field abroad but the number of similar studies in Turkey is quite limited.

Purpose/Research Question of the Study: This study aims to find out how school counselors perceive the changes experienced in guidance services as well as their new roles and tasks in parallel. In this respect, following questions were posed in the study: Are school counselors aware of the changes experienced in the educational system and in guidance area? How do they react towards these changes? How do they interpret their new roles and tasks? In which ones do they require a support?

Methods: A qualitative research model was used in this study. Research data was collected from 11 school counselors out of 11 state primary schools via questionnaire forms method. As for the data analysis, a descriptive content analysis was made.

Findings/Results: It was found that school counselors have difficulties in perceiving new paradigms and in evaluating the educational system as a whole; that they realized no changes in their roles despite ongoing changes in the guidance area. Furthermore, they found themselves competent in interview techniques and their counseling roles whereas they did not find themselves competent in school counseling, classroom guidance or program management. It was observed that counselors aspired to improve their professional development to catch up with the evolving system.

Conclusions/Recommendations: School counselors should be given life – long educational opportunities which will enable them to catch up with the changing system.

Keywords: School counselor, the role of the school counselor.

* 9. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

*Yard. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, serapnazli@yahoo.com

1.GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyıl bilgi toplumunda, Dünya’da her alanda büyük değişimler yaşanmakta ve değişim varolmanın temel bir koşulu haline gelmektedir. Dünyada yaşanan gelişmeler ve küreselleşme, bireylerin her düzeyde eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarında değişime yol açmıştır. Toplumun ve bireylerin yeni gereksinimleri doğrultusunda, eğitim sistemlerinde yeniden yapılanma zorunluluk haline gelmiştir. Yaşam boyu öğrenme, eğitimde hareketlilik ve eğitimde nitelik konuları, çeşitli platformlarda (örneğin Sorbon Deklerasyonu-1998, Bolonya Deklerasyonu-1999, Lisbon Deklerasyonu-2000, Prag Bildirisi-2001, Graz Deklerasyonu-2003, Berlin Deklerasyonu-2003, Lüksemburg Öğrenci Deklerasyonu-2005, Glasgow Deklerasyonu-2005, Bergen Deklerasyonu-2005 gibi) tartışılmaya başlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], n.d.). Yeniden yapılanma çalışmaları eğitimin tüm boyutlarını içine almakta ve beraberinde tüm personelin (okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların) değişime uyum sağlamasını gerektirmektedir.

Küresel ekonominin etkisi ile pek çok ülkede yaşanan yeniden yapılanma çalışmaları, Türkiye’nin eğitim sistemini de etkilemiştir. Özellikle 1990’larda teknolojiyi kullanabilen, kaliteli mal ve hizmet üretebilen, özerk karar verebilen ve sorun çözebilen, uluslararası düzeyde yarışabilecek iş görenlerin yetiştirilmesi, çeşitli platformlarda tartışılmaya başlanmıştır. Türk eğitim sisteminin her boyutunda (yönetim, öğretim ve rehberlik) yeniden yapılanma süreci başlatılmıştır. Özellikle 1996 yılında toplanan 15. Milli Eğitim Şurasında eğitim sistemimizin çağın gerisinde kaldığı ve ihtiyaca cevap veremediği, köklü bir yeniden yapılanmaya ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (MEB, 1996).

Eğitim sisteminin vazgeçilmez boyutu olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde, 1990’lı yıllarda başlayan yeniden yapılanma süreci, 2000’li yıllarda hız kazanmıştır. 1992 yılında Dünya Bankası ile ortaklaşa projelerin yürütülmesi için MEB bünyesinde Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED) kurulmuştur. EARGED yapmayı planladığı yenilikleri 13 ilke halinde ilan etmiş; 11. ilke ile rehberlik hizmetlerinin yeni yönelimini gelişimsel rehberlik olarak belirlenmiştir (EARGED, 1999). MEB’in 17 Nisan 2001 tarihinde yayımladığı 24376 sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ile rehberlik yaklaşımının gelişimsel ve koruyucu (önleyici) olacağı ifade edilmiştir (Resmi Gazete, 2001).

MEB’in 2003 yılında yayımladığı İlköğretimde Yönelme Yönergesi ile 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin performanslarına göre liseye yönelmeleri tavsiye edilmeye başlanmıştır (Tebliğler Dergisi, 2003). 2005-2006 öğretim yılında ilköğretim okullarında akademik program içerisine haftada bir ders saati “sınıf rehberliği” konulmuştur (M.E.B., 2006a). Ortaöğretimde de 2005-2006 öğretim yılında, öğrencileri meslek liselerine özendirmek için 9. sınıflara, haftada bir saat yürütülen sınıf rehberliği müdahalesine ek olarak, haftada iki ders saati “meslek seçimi” programa eklenmiştir (MEGEP, 2005; MEB,2006b).

Türk eğitim sistemini ve okul rehberlik hizmetlerini, geliştirdiği politikalarla etkileyen Kalkınma Planları ve Eğitim Şuralarında, küresel ekonominin vurgusunun artması da dikkat çekicidir. 2007- 2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında, istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB’ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu benimsenmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006). “Eğitim kademeleri arasındaki geçiş, küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi” başlığı ile toplanan 17. Milli Eğitim Şurasında (13-27 Kasım 2006), yeni politikalar geliştirilmiştir. Bu şurada, AB sürecinde

öğrencilerin rekabet edebilir düzeyde yetiştirilmesi, liselerin yeniden düzenlenmesi, mesleki yöneltmenin daha iyi yapılması, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması üzerinde durulmuştur (MEB, 2006c).

Küresel ekonominin etkisiyle, Dünya’da ve Türkiye’de yaşanan değişimler, tüm okul personelinde olduğu gibi, psikolojik danışmanların da yeni rol ve görevlerine uyum sağlamasını gerektirmektedir. Yurt dışı alan yazıma bakıldığında, psikolojik danışmanların yeni rol ve görevlerinin tartışıldığı anlaşılmaktadır (Hoyt ve Wickwire, 2001; Ekstrom, Elmore, Schafer, Trotter ve Webster, 2004; Ametea ve Clark, 2005; Brott, 2006).

Myrick (1997)’e göre, psikolojik danışmanların geleneksel üç rolü vardır: Psikolojik danışma, konsültasyon ve koordinasyon. Gelişimsel rehberlik modeli ile birlikte psikolojik danışmanların rolleri altıya çıkmıştır. Bunlar: Bireysel danışma, küçük grup danışması, sınıf rehberliği, akran yardımcılığı, konsültasyon ve koordinasyon. Myrick (1997). altı müdahaleye göre psikolojik danışmanın haftalık zaman dağılımını şu şekilde önermektedir: Bireysel danışmaya haftada %5-15, grupta danışmaya haftada %10-25, sınıf rehberliğine %7-8, konsültasyona %7-8. Psikolojik danışmanın koordinasyon rolüne zaman önerisi vermemiş, bu role esnek zaman verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.

Gysbers ve Henderson (2006). kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışma programları ile birlikte, okulda psikolojik danışmanların daha aktif rol almaya başladıklarını belirtmektedir. Geleneksel rehberlikte destekleyici, pasif rolde olan psikolojik danışmanlar, gelişimsel rehberlik ile öğrencilere çeşitli yeterlikler kazandırmak için aktif rol üstlenen kişiler haline gelmişlerdir. Gelişimsel rehberlik modelinin öğelerine göre, psikolojik danışmanların rolleri şu şekilde sıralanmaktadır (Gysbers ve Henderson, 2006):

1. Rehberlik Müfredatı: Psikolojik danışmanlar, sınıflarda ya da daha geniş gruplar halinde, öğrencilere çeşitli yeterlilikler kazandıracak yapılandırılmış etkinlikler hazırlarlar.

2. Bireysel planlama: Psikolojik danışmanlar, öğrencilerin kendilerini düşünceleri, plan yapmaları, yaşamlarını kontrol etmeleri ve yönetmeleri için yardım ederler.

3. Müdahale servisleri: Psikolojik danışmanlar, öğrencilerin eğitsel ve kişisel sorunları ile ilgilenirler.

4. Sistem desteği: Psikolojik danışmanlar, kapsamlı rehberlik programını geliştirici çalışmalar yaparlar.

Amerika Birleşik Devletleri’nin birçok eyaletinde, Missouri modeli olarak anılan ve American School Counselor Association (ASCA)’nın da benimsemiş olduğu modelde, Gysbers’in çalışmalarının temel alındığı anlaşılmaktadır (Sink ve McDonald, 1998). “ASCA ve Gysbers’in K-12 Kapsamlı Okul Rehberlik Program Modeli” olarak anılan bu modelde, psikolojik danışmanların haftalık zamanlarının %80’ini doğrudan servislere (rehberlik müfredatı, bireysel planlama, müdahale servisleri), %20’sini de dolaylı servislere (sistem desteği) ayrılması önerilmektedir. Tam sertifikalı psikolojik danışmanlardan beklenen altı rol ise şunlardır: Program yönetimi, rehberlik, psikolojik danışma, konsültasyon, koordinasyon ve değerlendirme (Synder, 1993; Wittmer, 1993; Lucas, 1997; Gysbers, 1997; Gysbers ve Henderson, 2006).

Son zamanlarda doğrudan müdahalelerin yanı sıra, psikolojik danışmanların okulda **öğretim lideri/okul lideri** (educational leadership/school leadership) (Aaron, 2004; Fitch ve Marshall, 2004; Ametea ve Clark, 2005; Lee, 2005). **öğrencilerin savunucusu** (student advocates) (Field ve Baker, 2004; Ametea ve

Clark, 2005; Bemak ve Chung, 2005; Lee, 2005; Trusty ve Brown, 2005; Sabella, 2006). *sosyal değişim ajanı* (social change agents) (Ametea ve Clark, 2005; Lee, 2005). rollerini üstlenmeleri konusunda bir görüş birliği oluşmaya başlamıştır. Ayrıca, psikolojik danışmanların, öğrencilerin akademik başarıları ile daha fazla ilgilenmeleri (Sink ve Heather, 2003; Fitch ve Marshall, 2004; Brown ve Trusty, 2005; Sink, 2005; Sabella 2006; ASCA, n.d.); çocuk istismarı (Bryant ve Milson, 2005; Lambie, 2005) ve özürlü-engelli çocuklar konusunda kendilerini yetiştirmeleri (Frye-Myers, 2005; Brown, Dahlbeck ve Sparkman-Barnes, 2006); artan terör, şiddete karşı çocukları bilgilendirme, destekleme çalışmaları yapmaları (Juhnke, 2002; Schaefer-Schiomo ve Ginsberg, 2003; Baggerly ve Rank, 2005; Chibbaro ve Jackson, 2006; Shipp ve Clemens, 2006); okul güvenliğinde rol almaları (Hernandez ve Seem, 2004). gerektiği vurgulanmaya başlamıştır.

Literatür incelendiğinde, psikolojik danışmanların yeni rol ve görevleri üzerinde yurt dışında araştırmaların yoğun bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak ülkemizde, psikolojik danışmanların yeni rol ve görevleri ile ilgili araştırmalar sınırlıdır (Güven, 2002; Gültekin, 2004; Yalçın, 2006; Özyürek, Çam ve Atıcı, 2007). Oysa ki; 2000’li yılların başından itibaren ülkemizde, okul rehberlik hizmetlerinde ciddi bir yeniden yapılanma süreci yaşandığı ve bunların iki yılda bir yapılan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongrelerine de yansdığı anlaşılmaktadır. 2001 yılında yapılan 6. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinin teması “Değişen yüzyıl, değişen Türkiye ve PDR” (Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği [PDRD], 2001), 2003 yılında yapılan 7. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinin teması “Psikolojik danışma ve rehberlikte çağdaş yönelimler” (PDRD, 2003), 2005 yılında yapılan 8. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinin teması “Bilim Çağı’nda psikolojik danışma ve rehberlik” (PDRD, 2005) ve 2007 yılında yapılacak olan 9. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinin teması “Yeni paradigmlar” olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı psikolojik danışmanların rehberlikte yaşanan değişimleri ve buna paralel olarak değişen yeni rol ve görevlerini nasıl algıladıklarını belirlemektir. Bu bağlamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Psikolojik danışmanlar eğitim sisteminde ve rehberlikte yaşanan değişimler hakkında ne düşünüyorlar?

- Değişimin nedenlerinin farkındalar mı?
- Değişimi gerekli görüyorlar mı?
- Yapılan değişimleri, toplum ve öğrenci ihtiyacını karşılamada yeterli görüyorlar mı?

2. Psikolojik danışmanlar rol ve görevlerindeki değişimlere nasıl tepki gösteriyorlar?

- Yeni rol ve görevlerini nasıl algılıyorlar?
- Doyum verici çalışmalar yaptıklarını düşünüyorlar mı?

3. Psikolojik danışmanlar yeni rol ve görevlerinde desteğe ihtiyaç duyuyorlar mı?

- Kendilerini yeterli-yetersiz buldukları alanlar hangileridir?
- Verimi artırmak için önerileri nelerdir?

2.YÖNTEM

Bu araştırmada nitel çalışma yapılmıştır. Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme, bir uygulamanın yapıldığı bir dizi durum arasından en tipik bir ya da birkaç

tanisini saptayarak çalışma yapma olanağı veren örnekleme yöntemidir. Tipik durum örneklemesinde amaç, ortalama durumları çalışarak belirli bir alan hakkında fikir sahibi olmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s. 69-72). Araştırma, tipik durum örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olan 11 devlet ilköğretim okulunda çalışan 11 psikolojik danışman ile yapılmıştır. İlköğretim okulunda araştırma yapmanın nedeni; ülkemizde son zamanlarda hem öğretim hem de rehberlik hizmetlerinde yeniden yapılanma çalışmalarının ilköğretim okullarında dikkat çekici düzeyde olmasıdır. Araştırmada, psikolojik danışmanların en az beş yıl çalışmış olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların kıdem yılları 6-22 yıl arasında değişmektedir. Veriler Ocak-Mart 2006 tarihinde toplanmıştır.

3.VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma verilerini elde etmek için görüşme yöntemlerinden, görüşme formu tekniği kullanılmıştır. Görüşme yönteminin tercih edilmesinin nedeni; katılımcının perspektifini anlamaya, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarmaya olanak veren bir yöntem olmasıdır. Görüşme formu tekniği, araştırmaya katılan farklı bireylerden aynı tür bilgilerin alınması amacı ile hazırlanır. Araştırmacı, önceden hazırladığı konu ya da alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanan hem de görüşme esnasında ortaya çıkan konuları daha da derinleştirmek için ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s.93-96).

Görüşme formu hazırlanırken, soruların açık-uçlu olmasına, esnek olmasına, katılımcıyı yönlendirmemesine ve “neden” yerine “ne” soruları olmasına dikkat edilmiştir (Stiles, 1993; Hill, Thompson ve Williams, 1997; Tinsley, 1997; Farber, 2006). Görüşme formu altı sorudan oluşmuştur:

1. Son zamanlarda eğitim sistemimizde ve rehberlik hizmetlerinde yaşanan değişimler hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu değişimlerin nedenleri, size göre nelerdir?

2. Rehberlik hizmetlerindeki değişimleri, toplumun ve öğrencilerin ihtiyacını karşılaması bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu değişimler sizce gerekli miydi? Yapılan değişimler hakkında ne düşünüyorsunuz?

3. Bu değişimler size yeni roller ve görevler getirdi mi? Eski-yeni çalışma tarzınızda farklılıklar var mı?

4. Bir gününüz, bir haftanız nasıl geçiyor? Sizi mutlu eden, doyum veren zamanları açıklar mısınız? Kendinize haftalık çalışma planı yapar mısınız?

5. Mesleğinizdeki rol ve görevlerinizden hangilerinde kendinizi yeterli görüyorsunuz, hangilerinde desteğe ihtiyaç duyuyorsunuz? Psikolojik danışma, koordinasyon, müşavirlik, sınıf rehberliği, program yönetimi vb. rollerinizde kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

6. Sizce bir psikolojik danışmanın mesleki rol ve görevlerinde başarılı olması için, onu daha verimli kılmak için neler yapılabilir? Okulunuzdan, RAM’lardan, MEB’den, PDR derneğinden, üniversitelerden beklentileriniz var mı?

4.VERİLERİN TOPLANMASI

Görüşmeye katılımı artırmak ve ilgi uyandırmak için başlangıçta kısa (5-6 dakika) sohbet edilerek (Hill ve diğ., 1997) başlanmıştır. Görüşmenin başında araştırmanın amacı, bilgilerin gizliliği açıklanmış ve katılımcının herhangi bir sorusu olup olmadığı sorulmuştur. Görüşmeci, görüşme sırasında, etkili dinleme, yansıtma, özetleme, göz teması ile katılımcı ile raport kurmaya özen göstermiştir. Görüşmede katılımcıların deneyimlerini paylaşabilmeleri için görüşmenin, mümkün olduğunca güvenli, rahat bir ortamda gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir (Farber, 2006). Görüşmeye bireysel bilgilerin alınması ile

başlanmıştır. Daha sonra, katılımcılara, hazırlanan görüşme formu doğrultusunda sorular yöneltilmiştir. Görüşmeler ortalama 55- 65 dakika arasında tamamlanmıştır.

5.VERİLERİN ANALİZİ

Veri analizinde, betimsel içerik analizi yapılmıştır. Betimsel içerik analizinde, araştırmada elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Hill ve diğ., 1997; Yıldırım ve Şimşek, 1999; Farber, 2006). Araştırmada elde edilen verilerin betimsel içerik analizi dört aşamada gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 1999): *Birinci aşamada*, araştırma sorularından yola çıkılarak, veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Verilerin analizinde en önemli adım, verilerin benzer kategoriler içinde toplanmasıdır. Araştırma sorularına göre verilerin üç ana tema altında (eğitimde değişim, yeni çalışma ortamı ve mesleki yeterlilik algısı) düzenlenmesine karar verilmiştir. *İkinci aşamada*, veriler, bir önceki aşamada belirlenen üç ana temaya göre okunmuş ve organize edilmiştir. Üç ana temanın alt temaları belirlenmiştir. Bu aşamada veriler anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmiş ve okuyucuya sunulacak doğrudan alıntılar belirlenmiştir. *Üçüncü aşamada*, tema ve alt temalara göre veriler tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Bu aşamada araştırmacının görüş ve yorumu katılmadan, nitel veriler tanımlanmış ve toplanan veriler işlenmiş bir biçimde okuyucuya ilk elden sunulmuştur. *Dördüncü aşamada*, üçüncü aşamada tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılmıştır. Yorumun daha nitelikli olması için farklı olgular arasında karşılaştırma ve neden-sonuç ilişkileri yapılmıştır.

6.BULGULAR

Bulgular üç ana temaya (eğitimde değişim, yeni çalışma ortamı ve mesleki yeterlilik algısı) göre aşağıda verilmiştir.

6.1. Eğitimde değişim

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde, “değişimin nedeni”, “değişimin gerekliliği” ve “öğrenci ihtiyacını karşılama” olarak üç alt temaya ulaşılmıştır.

Değişimin nedeni. Bu alt temadaki veriler incelendiğinde, psikolojik danışmanların eğitim sisteminde yaşanan değişimlerin nedenlerini bilmedikleri anlaşılmaktadır. Çoğu psikolojik danışmanın “Eğitim sistemimizde ve rehberlik hizmetlerinde yaşanan değişimleri nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna, değişimin nedeninden ziyade, değişimle birlikte rehberlik hizmetlerinde meydana gelen sıkıntıların, problemlerin üzerinde durdukları belirlenmiştir.

“Eğitim sisteminin sürekli yaz-boz tahtası gibi değiştiğini düşünüyorum....Yaşanan değişimlerin nedeni: 1. Rehberliğin içeriğini hiç bilmemeleri, 2. Önemsiz görüyorlar, 3. Bunlarda da özellikle daha önceki yıllarda okullarda çalışan rehber öğretmenlerin sallabaşını al maaşını şeklinde çalışmalarının da etkisi var.” (Katılımcı 3)

“Öğrenci odaklı ve çoklu zekâya önem verilmesi olumlu gibi görünse de, alt yapıdaki yetersizliklerin, bu sistemde veli, öğrenci ve öğretmeni zaman zaman sıkıntıya düşürdüğü kanısındayım. Rehberlik konusunda; özellikle ilköğretimde, rehberlik saatinin olması güzel. Özellikle etkinlikler kitapçık haline gelirse daha iyi olacak. Çünkü etkinlikler her ne kadar sınıf öğretmenin işi gibi görünse de, bizler çoğaltıyoruz. Haliyle çok zaman alıyor. Ayrıca etkinliklerin verilen 1 saatte yetişmediğini ve bazı etkinliklerin sınıf düzeyinin üstünde olduğunu düşünüyorum.” (Katılımcı 6)

Yalnızca iki psikolojik danışman, eğitim sistemindeki değişimin nedenini şöyle ifade etmiştir:

“Eğitim sistemimizde, öğrenci merkezli eğitime geçilmiştir. Aktif öğrenme yöntemleri uygulanmaktadır. Eğitim sistemimizde böyle bir değişikliğe ihtiyaç vardır. Rehberlik hizmetlerinde de rehberliğin önemi göz önüne alınarak olumlu değişimlere geçilmiştir. Eğitimde amaç, kendi ayakları üzerinde duran birey yetiştirmektir. Rehberliğin amacı da kendi ayakları üzerinde duran bireyler yetiştirmektir.” (Katılımcı 2)

“Öğrenmeyi öğrenmiş, problem çözme becerileri gelişmiş bir yeni nesil yetiştirmek için ezbersiz, aktif eğitim ve gelişimsel önleyici rehberlik anlayışını olumlu buluyorum.” (Katılımcı 5)

BAÜ
SBED
18(1)

7

Değişimin gerekliliği. Bu alt temadaki veriler incelendiğinde; eğitim sisteminde yaşanan değişimlerin nedenlerini yeterince algılayamamaları da, psikolojik danışmanların değişimin gerekli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Psikolojik danışmanlar, öğretim hizmetlerinde yaşanan değişime paralel olarak, rehberlik boyutunda da değişimin yaşanması gerektiğini ve bundan memnun olduklarını, değişimler neticesinde, eskisine oranla rehberliğin öneminin arttığını, rehberlik çalışmalarının bir sisteme oturtulduğunu, planlı-programlı yeni uygulamaların daha yararlı olduğunu, kimin ne görev yapacağını daha da belirginleşmesinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

“Rehberlik hizmetlerine giderek daha fazla önem veriliyor. Özellikle bu yıl uygulamaya başlayan yapılandırılmış programlarla, hem rehber öğretmenlerin hem de sınıf rehber öğretmenlerinin çalışmaları daha verimli hale geldi. Rehberlik servisinin sorun olduğunda çözen bir birim olduğu anlayışı yerini, sorunlar olmadan alınacak önlemlerin paylaşıldığı bir birim olduğu anlaşılmasına başlandı.” (Katılımcı 7)

Değişimin gerekliliğine inanan psikolojik danışmanlar kadar, inanmayan ve gereksiz bulan psikolojik danışmanların da olduğu belirlenmiştir. Katılımcı 3, bunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Kararlı eğitim politikacılarının olmamasından dolayı, eğitim sisteminde ve rehberlik hizmetlerinde değişimler yaşanmakta. Olumlu olduğunu, amacına dönük olduğunu düşünmüyorum. Günü kurtarmaya yönelik diye düşünüyorum.” (Katılımcı 3)

Öğrenci ihtiyacını karşılama. Psikolojik danışmanların, rehberlikte yapılan değişimleri, toplum ve öğrenci ihtiyacını karşılamada yetersiz buldukları belirlenmiştir. Psikolojik danışmanların sayılarının az olması, psikolojik danışmanların hizmet içi eğitimden geçirilmemiş olmaları, üniversitede PDR bölümlerinin bu değişime uygun eleman yetiştirmemesi, değişim yapılırken psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin dikkate alınmamış olması vb. nedenlerle, rehberlikte yaşanan değişimlerin, ihtiyacı karşılamada yetersiz kaldığını düşündükleri belirlenmiştir. Ancak, psikolojik danışmanların tüm sıkıntılara rağmen gelecekte alt yapının geliştirilerek, yeni sistemin daha iyi oturtulabileceği inancında oldukları da görülmektedir.

“Tüm öğretmenlerin rehberlik çalışmalarına dahil olması, sorumluluk alması tam anlamı ile olmasa da, rehberlik çalışmalarının daha çok öğrenciye ulaşmasını sağlıyor ...Yetersizlikler nedeni ile tüm ihtiyaçları karşılayamadığına inanıyorum.” (Katılımcı 1)

“Değişiklikler toplum ve öğrenci baz alınarak yapılmıyor. Keşke öyle yapılırsa, ama rehber öğretmenlerin daha sağlıklı seçilmesi kimsenin çıkarına değil. Tüm rehber öğretmenleri belli bölgelerde, okullarda toplamaya çalışmanın hiçbir öğrenciye faydası yok. Şekil bazındaki değişiklikler yerine, uygulamaya yönelik olumlu değişiklikler olmalı. Yeni gelişen danışma teknikleri önemli örneğin bizim için. Yeni yöntemler daha yoğun şekilde rehber öğretmenlerin kullanımına sunulmalı. Yeni rehberlik etkinlikleri ile ilgili olan çalışmalarda, daha düzenlenecek yerler var, ama kullanımı kolay. Biz okulda olmasak da rehberlik saatleri sağlıklı yürüyor.” (Katılımcı 3)

“Rehber öğretmenler ve öğretmenler yeterince eğitilmeden değişimin yapılması yüzünden, istenilenlerin elde edilemediğini düşünüyorum. Rehberlik hizmetlerinde değişiklik kesinlikle gerekli. Bu değişiklik alanda çalışanlar tarafından yapılmalı. Üniversitede araştırma yapmak pratikten çok farklı.” (Katılımcı 4)

Birinci alt temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; psikolojik danışmanların eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirme ve yeni paradigmaları algılamada güçlük çektikleri; eğitim sisteminde yaşanan değişimlerin nedenlerini yeterince bilmeseler de, rehberlik hizmetlerinde değişimin gerekliliğini benimsedikleri, ancak değişimin öğrencilerin ihtiyacına cevap veremediğini düşündükleri belirlenmiştir.

6.2. Yeni Çalışma Ortamı

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde, “rol ve görevler” ve “doyum verici çalışmalar” alt temalarına ulaşılmıştır.

Rol ve Görevler. Psikolojik danışmanlara yeni sistemle birlikte, rol ve görevlerinde bir farklılık olup olmadığı sorulmuştur. Psikolojik danışmanların çoğunluğu, rol ve görevlerinde fark algılamadıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanlar, yeni uygulamaları hakkında bilgi vermek için öğretmenlere daha fazla müşavirlik yaptıklarını, MEB’in dokümanları hazır hale getirmesinin onları rahatlattığını, çalışmalarının eskisine nazaran daha planlı, programlı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, psikolojik danışmanların yönetmelik gereği okuldaki çeşitli kurullara katılmalarının, müşavirlik rollerinin, evrak işlerinin onlara çok zaman kaybettiği, verimlerini azalttığı belirlenmiştir. Özellikle, rehberlik dışı çalışmalarda (kuş gribi semineri, deprem tatbikatı vb.) görev verilmesinin, psikolojik danışmanları rahatsız ettiği ve verimlerini azalttığı belirlenmiştir.

“Fazla bir görev yükü gelmedi. İlk yıl olması nedeni ile öğretmenlere yönelik müşavirlik yardımı biraz daha yoğun. Yönetmelikte belirtilen zamandan daha fazla çalışmama rağmen, rehberlik çalışmalarının dışında, okulda rehber öğretmenin katılması gereken kurullar vb. nedeni ile bazen çalışmalarda yığılmalar olabiliyor. Bunun yanında müşavirlik çalışmalarına yönelik zaman kaybı, çalışmalarımızı zorlaştırıyor.” (Katılımcı 1)

“Çalıştığım okul ilköğretim okulu olduğu için rehberlik artık bir ders olarak işlendiğinden, eski sisteme göre daha olumlu. Değişimin bizlere ek rol ve görevler getirdiğini düşünüyorum. Eski-yeni çalışmaları karşılaştırsak, artık sınıf rehber öğretmenliği yapan arkadaşlar ne yapacaklarını bildikleri için, bu durum bana olumlu geri bildirim olarak iletiliyor.” (Katılımcı 6)

Psikolojik danışmanların yeni çalışma tarzları arasında en belirgin farklılığı, sınıf rehberliği etkinliklerinde algıladıkları belirlenmiştir. Özellikle 2006-2007

eğitim öğretim yılının başında MEB'in ilköğretim-ortaöğretim sınıf rehberliği programı ve etkinlik örneklerini ilan etmesiyle, bu değişimi daha fazla algıladıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, sınıf rehberliği programlarını kendi okullarının ihtiyacına göre uyarılama, öğretmenlere müşavirlik yapmak ve çalışmalarını koordine etmekte sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Katılımcı 8, yaşadığı sıkıntıları şu şekilde ifade etmektedir:

“Pek bir farklılık yok. Bu dönemin başında vardı sanki. Dönemin başında etkinlikler düzenlendi, MEB'in internetinden planlar indirildi, öğretmenlere bilgi verildi. O zaman bunlar öğretmenlerin çok hoşuna gitti, çok güzel çok hoş diye tepki verdiler ve yapmak istediklerini söylediler. Bizim rolümüz daha çok yönlendirici idi. Önceki senelerde etkinlikleri biz hazırlıyorduk, Serdar Erkan'ın kitabını gidip sınıflarda biz uyguluyorduk. Bu etkinlikler bizim görevimiz gibiydi ama şimdi daha çok koordinatör görevini üstlendik. Ancak zaman içinde ben yine eskisi gibi öğretmenlerin arkasından tekrar koşuşturmaya başladım. Gene işler benim üstüme geldi. Öğretmenler derslerine birisi uyarmadan giriyorsa, rehberlik saatine de bu şekilde girmesi gerekir. Ama yapmıyorlar, içim rahat değil. Acaba ben mi sınıflara tekrar gireyim, bilemiyorum. Kararsızlık içindeyim. Öğretmenler sınıf rehberliği rollerini yapmayınca ben de sıkıntı yaşıyorum. Öğretmen hangi hafta hangi etkinliği yapacağını biliyor. Bunu onun peşinde koşarak benim hatırlatmama gerek olmamalı. Tekrar bir toplantı yapmayı düşünüyorum, bu konuda sınıf öğretmenleri ile tekrar konuşacağım.” (Katılımcı 8)

Doym Verici Çalışmalar. “Bir gününüz, bir haftanız nasıl geçiyor? Sizi mutlu eden, doyum veren zamanları açıklar mısınız?” sorusu yöneltilen psikolojik danışmanların çoğunluğunun, bireysel olarak öğrenci ve veli ile yaptıkları görüşmelerden, kendilerinin gelişimlerine yardım eden hizmet içi eğitimlerden doyum aldıkları belirlenmiştir. Ancak, okulda zamanlarının hızlı geçtiği, yoğun olduklarını belirten psikolojik danışmanların, zamanlarının ne kadarını hangi rehberlik çalışmasına ayırdıkları, haftalık zaman dağılımlarının nasıl olduğu ile ilgili veri elde edilememiştir. Psikolojik danışmanların çoğunluğunun “yıllık çalışma takvimlerini” temel alarak çalışmalarını yürüttükleri, haftalık çalışma planı yapmadıkları belirlenmiştir.

“Bireysel görüşmeler beni mutlu ediyor. Her hafta ana-baba okulum var. 12'şer kişilik gruplar halinde alıyorum, 8-9 hafta sürüyor. Ayda bir aileye yönelik panel düzenliyorum. ...Öğretmenlere yönelik etkili öğretmenlik semineri her yıl düzenliyoruz. ...Ayrıca kendimize yönelik eğitimler alıyoruz. Gerek bakanlığın düzenlediği, gerek RAM'larda düzenlenenler. ...Hafta o kadar hızlı geçiyor ki, bir bakıyoruz dönem bitmiş tempo çok yüksek ve her an doyum ve mutluluk var.” (Katılımcı 10)

İkinci alt temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; psikolojik danışmanların rehberlik hizmetlerinde yaşanan değişimleri algılamalarına rağmen, kendi rollerinde değişim algılamadıkları; öğrenciler ve veliler ile yaptıkları bire-bir görüşmelerden doyum aldıkları, müşavirlik ve koordinasyon görevlerinde artış olduğu, program yönetimi ve sınıf rehberliği rollerinde sıkıntı yaşadıkları; haftalık çalışma planı yapmadıkları belirlenmiştir.

6.3. Mesleki Yeterlilik Algısı

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde, “yeterli-yetersiz alanlar” ve “verimi artırmak için öneriler” alt temalarına ulaşılmıştır.

Yeterli-Yetersiz Alanlar. Bu alt temadaki veriler incelendiğinde; psikolojik danışmanların çoğunluğunun, kendilerini görüşme, müşavirlik rollerinde yeterli bulurlarken; psikolojik danışma, sınıf rehberliği, program yönetimi rollerinde ise yetersiz gördükleri belirlenmiştir.

“Psikolojik danışma, grup terapileri, panel hazırlayıp sunma, ana-baba eğitimleri, öğretmenlere yönelik eğitim faaliyetlerinde çok yeterli olduğumu biliyorum. Sınıf rehberliği çok yeterli değil, ama yine de yeterli. Program yönetiminde desteğe ihtiyaç duyarım ve alırım. RAM’den ya da çevre okullardan.” (Katılımcı 3)

“Görüşme, program yönetimi ve sınıf rehberliğinde kendimi yeterli buluyorum. Psikolojik danışma konusunda farklı yaklaşımlar olduğunu biliyorum. Bu konular hakkında bilgi almak isterim. Akran danışmanlığı bildiğim ama detaylarına inemediğim bir konu, bunu öğrenmek istiyorum.” (Katılımcı 7)

“Rol ve görevler” alt temasında olduğu gibi, bu alt temada da psikolojik danışmanların, okullarının ihtiyaçlarına göre sınıf rehberliği çalışma programını hazırlamada zorlandıkları, MEB’in bu dönem hazırladığı sınıf rehberliği program örneğini kendi okullarının ihtiyaçlarına göre uyarlamak yerine, aynen uyguladıkları, etkinliklerle ilgili kaynak sıkıntısı yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca psikolojik danışmanların, sınıf rehberliği çalışmalarının ve programının hazırlanmasını kendilerinin değil, öğretmenlerin görevi olarak algıladıkları da belirlenmiştir.

“Değişimler rehber öğretmenlere yeni roller getirdi. Rehberlik saati standart oldu. Rehber öğretmene gerçekten öğretmen rolü getiriliyor gibi. Oysa rehberlik saatlerine sınıf rehber öğretmenleri girmeli. Psikolojik danışmanlar ise okulda psikolojik danışma yapmalı. Roller karıştırılmamalı.” (Katılımcı 2)

“Değişimler öğretmenlere görev vermemizi artırdı. Dolayısı ile onlarla çatışma oluştu. Yeni çalışma tarzımda benim işim azaldı.” (Katılımcı 4)

“İlköğretimlerde rehberlik saatlerinin olması güzel. Özellikle etkinlikler kitapçık haline getirilirse daha iyi olacak. Çünkü etkinlikler her ne kadar sınıf öğretmenlerinin işi gibi görünse de bizler çoğaltıyoruz. Haliyle çok zaman alıyor.” (Katılımcı 11)

Verimi Artırmak İçin Öneriler. Psikolojik danışmanlara çalışmalarını daha etkili kılmak için neler yapılması gerektiği sorulduğunda, tüm katılımcıların değişen sisteme göre kendilerini yenilemek için eğitim almak istedikleri anlaşılmaktadır. Birinci temanın üçüncü alt temasındaki (öğrenci ihtiyacını karşılama) veriler ile bu alt temadaki veriler birbirini destekler niteliktedir. Psikolojik danışmanlar, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin (RAM) eğitim çalışmalarını daha etkili ve sıkça yapmalarının; MEB’in alt yapıyı güçlendirmesinin (özellikle psikolojik danışman sayısının artırılması, hizmet içi eğitim) ve yapılacak değişimlerde kendilerinin de fikirlerinin alınmasının; üniversitelerin değişen sisteme göre mezun vermelerinin ve mezunlarının mesleki gelişimlerinde destekçi olmaya devam etmelerinin okullardaki rehberlik hizmetlerinin kalitesinin artmasında etkili olacağını düşünmektedirler.

“RAM’den daha fazla konuda eğitim, yönetmelik vb. konularda işleyişten daha fazla haberdar olmak isterim. ME’ den yönetmeliklerin daha açık olması, rehber öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileşmesi, rehberlik servisi elemanlarını artırmasını isterim. Üniversite ve PDR derneğinden bilgilerin güncelleşmesi ve eğitim almak konularında yardım almak isterim.” (Katılımcı 1)

“Bizleri hem denetleyen hem eğiten bir birim olmalı. Çünkü yapılması gerekeni yapmayan, yanlış yapan meslektaşlarımız çok fazla. Özellikle yeniliklere, değişimlere uymayan çok arkadaşımız var. Bunları engelleyecek bir birim olmalı. RAM’lar yenilikleri daha fazla takip etmeli. Bizleri çalışmaya, standart çalışmaya zorlamalı. MEB kişi ya da gruplar arası çatışmalara alet olmamalı. Alanda çalışanlara daha fazla söz hakkı vermeli, bizlerden yararlanmalı.” (Katılımcı 9)

Üçüncü alt temadaki veriler genel olarak değerlendirildiğinde; psikolojik danışmanların görüşme tekniğinde ve müşavirlik rollerinde kendilerini yeterli bulurlarken, psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve program yönetiminde yetersiz gördükleri, okul rehberlik hizmetlerinin kalitesinin artırılması için öncelikle kendilerini geliştirmeleri gerektiği ve bunun için RAM’ların, MEB’in ve üniversitelerin kişisel gelişimlerinde destek olmalarını istedikleri belirlenmiştir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, psikolojik danışmanların çoğunluğunun eğitim sisteminde yaşanan değişimlerin nedenlerini bilmedikleri ve yeni paradigmaları algılamakta güçlük çektikleri, ancak sistemin değişmesi gerektiğine inandıkları belirlenmiştir. Son zamanlarda, yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde; psikolojik danışmanların bir sosyal değişim ajanı olarak okullardaki değişimi desteklemeleri ve öncülük etmeleri, okuldaki personeli, özellikle öğretmenleri yönlendirmeleri (Ametea ve Clark, 2005; Lee, 2005) ve okul lideri olmaları (Aaron, 2004; Fitch ve Marshall, 2004; Ametea ve Clark, 2005; Lee, 2005) beklenmeye başlanmıştır. Eğitim sistemini bir bütün olarak algılamakta ve yeni paradigmaları takip etmekte zorlanan psikolojik danışmanların, kendilerinden beklenen yeni rolleri üstlenmeleri sıkıntılı olacaktır. 21. yüzyıl okul kültürünün oluşturulmasında, okul içerisinde herkesin değişime uyum sağlayabilmeleri için öncelikle “değişme nedenlerini” bilmeleri gerekmektedir (Cafoğlu, 1998).

Rehberlik hizmetlerinde yaşanan değişime rağmen, psikolojik danışmanların, kendi rollerinde farklılık algılamadıkları belirlenmiştir. Geleneksel rollerinden müşavirlik rollerinde artış olduğu, koordinasyon rollerini zaman kaybı olarak algıladıkları, psikolojik danışma rollerinden ise doyum aldıkları tespit edilmiştir. Myrick (1997)’e göre, koordinasyon rolünün gelişimsel rehberlikle birlikte önemi artmıştır ve psikolojik danışmanların okullardaki çeşitli komitelere, kurullara katılarak görüşlerini ifade etmeleri, koordinasyon rolüne girmektedir. 2001 yılında çıkan 24376 sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği’nin 50. maddesinde psikolojik danışmanlara birçok görev verilmiştir (s.22):

i) Eğitim-öğretim kurumundaki seçmeli derslerin konulmasında çevre koşulları, okulun olanakları, öğretmen sayısı ve branşı da gözeticilerle yeni seçmeli derslere ilişkin araştırma yapar, bu derslerin zümre öğretmenlerince gerçekleştirilecek program çalışmalarında alanı ile ilgili görüşlerini bildirir.

p) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin komisyonlara ve toplantılara katılır, gerekli bilgileri verir, görüşlerini belirtir.

Okullardaki çeşitli komitelerde, kurullarda psikolojik danışmanların söz sahibi olmalarının, okulun atmosferini ve politikalarını olumlu etkilediği, bu şekilde psikolojik danışmanların okul lideri olarak benimsenmesinde etkili olduğu (Bemak, 2000; Fitch ve Marschall, 2005; Zalaquett, 2005) belirtilmektedir.

Araştırmada, psikolojik danışmanların program yönetimi ve sınıf rehberliği rollerini yeterince bilmedikleri ve sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Gelişimsel rehberlik “program” odaklı bir modeldir. Gelişimsel rehberliğin ilkelerinde de programın ön plana çıktığı anlaşılmaktadır: “Gelişimsel rehberlik, organize edilmiş ve planlanmış bir programa sahiptir”. “Gelişimsel rehberlik programı ardışık (taksonomik) ve esnekler.” (Myrick, 1997). “Rehberlik bir programdır.”, “Rehberlik programı gelişimsel ve kapsamlıdır.”, “Rehberlik programı ardışıktır.” (Gysbers ve Henderson, 2006). Psikolojik danışmanların, okullarındaki öğrencilerin ihtiyaçlarına göre çeşitli programlar hazırlamaları, uygulamaları ya da uygulanmasında rehberlik ederek program lideri rolünü üstlenmeleri beklenmektedir (Dollarhide, 2003; Gysbers ve Henderson, 2006; ASCA, n.d.). 24376 sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği'nin 11. maddesinde, sınıf rehberliği programının hazırlanmasında, psikolojik danışmanlara; sınıf rehberliğinin sınıflarda uygulanmasında; hem psikolojik danışmanlara hem de sınıf rehber öğretmenlerine görev verildiği anlaşılmaktadır. Aynı yönetmeliğin 50. maddesinde, psikolojik danışmanlara program yönetimi ile ilgili birçok görev verilmiştir (s.21-22):

a) İl çerçeve programını temel alarak okulunun rehberlik ve psikolojik danışma programını sınıf düzeylerine, okulun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar.

c) Okulunun tür ve özelliklerine göre gerekli eğitsel ve mesleki rehberlik etkinliklerini planlar, programlaştırarak uygular veya uygulanmasında rehberlik eder.

Araştırmada, psikolojik danışmanların okullarında “yıllık çalışma takvimi”ni temel alarak çalıştıkları, kendilerine ayrıca “haftalık çalışma planı” yapmadıkları belirlenmiştir. Oysa, gelişimsel rehberliğin %100 program temelli olduğu (Gysbers ve Henderson, 2006) ve planlı, programlı, ardışık ve sistematik tarzda yürütüldüğünü (Myrick, 1997), gelişimsel rehberliğin iki önemli lideri ifade etmekte, psikolojik danışmanın, haftada zamanının ne kadarı hangi çalışmaya ayırması gerektiği konusunda öneriler getirmektedirler. Fitch ve Marshall (2004), psikolojik danışmanların zamanlarının çoğunu, program yönetimi ve koordinasyon rollerine ayırmalarının, hem rehberlik hizmetlerinin kalitesini, hem de öğrencilerin akademik başarılarını artırmada etkili olduğunu belirlemişlerdir. Missouri eyaletinde 2004-2005 öğretim yılında yapılan araştırmada, psikolojik danışmanların haftalık zaman dağılımlarını belirlemeleri ve bu doğrultuda çalışmalarının, rehberlik programlarının verimini ve öğrencilerin akademik başarılarını arttıran önemli bir etken olduğu görülmüştür (Lapan, Gysbers ve Kayson, n.d.). 24376 sayılı rehberlik yönetmeliğinde, psikolojik danışmanların haftada “30 iş saati” çalışacakları belirtilmektedir (Resmi Gazete, 2001). Psikolojik danışmanlarımızın haftalık 30 iş saatlerini hangi çalışmaya ayırdıklarının belirsiz olması, diğer bir ifade ile zaman yönetimi anlayışına sahip olmamaları, okullarımızda yürütülen rehberlik çalışmalarının kalitesini olumsuz etkileyebilir.

Araştırmada, okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin kalitesinin artırılması için psikolojik danışmanlar, alt yapının yeterli hale gelmesini ve özellikle kendilerinin mesleki gelişimlerini sürdürmek istediklerini belirtmişlerdir. Bilgi toplumunun en önemli kaynağı “insan kaynağı”dır ve bu kaynağın “yaşam boyu öğrenme”sinin desteklenmesi, okulların yeniden yapılanmasında önemlidir.

Okulların içinde bulunduğu döneme ayak uydurabilmeleri için, çalıştırdığı personelin buna paralel olarak değişmesi zorunluluk haline gelmiştir (Cafoğlu, 1998). Gelişimsel rehberlik modelinde, rehberlik programını desteklemek, geliştirmek için “sistem desteği” çalışmaları konulmuş ve bunun içinde de psikolojik danışmanların kendilerini geliştirecek etkinliklere yer vermeleri gerektiği benimsenmiştir (Gysbers ve Henderson, 2006). Bilgi toplumunda birey, mesleği ile ilgili gelişmeleri ve değişimleri yakından izlemeli ve mesleki gelişiminin sorumluluğunu üstlenmelidir (Erkan, 1998). Aynı zamanda meslek ortamlarında, çalışanlarının yaşam boyu eğitimine fırsat verecek düzenlemeler, organizasyonlar yapılmalıdır (Çelik, 1998; Tezcan, 1998; Tozlu, 1998). Psikolojik danışmanların değişen sisteme göre kendilerini geliştirmeleri gerektiğini bunu fark etmeleri ve istemeleri, değişimlere uyum sağlayabilmeleri için önem arz etmektedir. Değişen rehberlik anlayışına uyum sağlayabilmenin ve gelişime engel olmamanın anahtarının eğitim olduğu unutulmamalıdır.

Araştırmada elde edilen veriler, katılımcıların araştırmacıya verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. Psikolojik danışmanların değişen rol ve görevlerini algılamaları ile ilgili nitel-nicel araştırmalara ihtiyaç vardır. Psikolojik danışmanlara yeni paradigmlar ve kendilerine düşen rol ve görevleri ile ilgili hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı'nın koordinasyonunda, RAM'lar ve üniversiteler, düzenli ve kaliteli eğitim programları ile psikolojik danışmanların değişen rehberlik hizmetlerine uyumunu sağlamak için destek çalışmaları başlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aaron, L. (2004), Confusion regarding school counselor functions: School leadership impacts role clarity, *Education*, Spring, <www.findarticles.com>
- American School Counselor Association (ASCA). (n.d.), *The role of school counselor*, <http://www.schoolcounselor.org/content.asp?contentid=173>
- Ametea, E. S. and Clark, M. A. (2005), Changing schools, changing counselors: a qualitative study of school administrators' conceptions of the school counselor role, *Professional School Counseling*, October, <www.findarticles.com>
- Baggerly, J. N. and Rank, M. G. (2005), Bioterrorism preparedness: what school counselors need to know, *Professional School Counseling*, June, <www.findarticles.com>
- Baker, F. S. (2004), Defining and examining school counselor advocacy, *Professional School Counseling*, October, <www.findarticles.com>
- Bemak, F. (2000), Transforming the role of the counselor to provide leadership in educational reform through collaboration, *Professiona School Counseling*, 3, 323-332.
- Bemak, F. and Chung, R. C. (2005), Advocacy as a critical role for urban school counselors: working toward equity and social justice, *Professional School Counseling*, February, <www.findarticles.com>
- Brott, P. (2006), Counselor education accountability: Training the effective professional school counselor, *Professional School Counseling*, December, <www.findarticles.com>

- Brown, C., Dahlbeck, D.T. and Sparkman-Barnes, L. (2006), Collaborative relationships: school counselors and non-school mental health professionals working together to improve the mental health needs of students, *Professional School Counseling*, April, <www.findarticles.com>
- Brown, D. And Trusty, J. (2005), School counselors, comprehensive school counseling programs, and academic achievement: Are school counselors promising more than they can deliver?, *Professional School Counseling*, October, <www.findarticles.com>
- Bryant, J. and Milson, A. (2005), Child abuse reporting by school counselors, *Professional School Counseling*, October, <www.findarticles.com>
- Cafoğlu, Z. (1998). Eğitimde küresel kimlik. *Yeni Türkiye*, 19, 837-844.
- Chibbaro, J. S. and Jackson, M. J. (2006), Helping students cope in an age of terrorism: strategies for school counselors, *Professional School Counseling*, April, <www.findarticles.com>
- Çelik, V. (1998), Bilgi toplumunun eğitim sistemi ve geleceğe yönelik eğilimler., *Yeni Türkiye*, 19, 829-836.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2006), *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013*, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, <www.dpt.gov.tr>
- Dollarhide, C. T. (2003), School counselors as program leaders: Applying leadership contexts to school counseling, *Professional School Counseling*, <www.findarticles.com>
- EARGED. (1999), *Müfredat Laboratuvar Okulları MLO Modeli*, Ankara: MEB Yayınları.
- Ekstrom, R. B., Elmore, P. B., Schafer, W. D., Trotter, T. V. and Webster, B. (2004), A survey of assessment and evaluation activities of school counselors, *Professional School Counseling*, October, <www.findarticles.com>
- Erkan, H. (1998), 21. yüzyıla girerken bilgi toplumu ve Türkiye, *Yeni Türkiye*, 19, 135-143.
- Farber, N. K. (2006), Conducting qualitative research: A practical guide for school counselors, *Professional School Counseling*, June, <www.findarticles.com>
- Fitch, T. J. and Marshall, J. L. (2004), What counselors do in high-achieving schools: a study on the role of the school counselor, *Professional School Counseling*, February, <www.findarticles.com>
- Frye-Myers, H. N. (2005), How elementary school counselors can meet the needs of students with disabilities, *Professional School Counseling*, June, <www.findarticles.com>
- Gültekin, F. (2004), Bir savunucu olarak okul psikolojik danışmanı, *Eğitim Araştırmaları*, 15, 56-65.
- Güven, M. (2002), Okul güvenliğinde psikolojik danışmanların rolü ve görevleri, *Eğitim Araştırmaları*, 9, 68-72.
- Gysbers, N. C. (1997), Developing and implementing comprehensive school guidance programs: Some key points to remember, Editör N. C. Gysbers and P. Henderson, *Comprehensive Guidance Programs That Work II* (s.293-297), Greenbora, N. C. ERIC / CASS Publication.

- Gysbers, N. C. and Henderson, P. (2006), *Developing and Managing Your School Guidance Program*, Fourth Edition, Alexandria, VA: ACA.
- Hernandez, T. J. and Susan, S. R. (2004), A safe school climate: A systemic approach and the school counselor, *Professional School Counseling*, 7, 256-263.
- Hill, C. E., Thompson, B. J. and Williams, E. N. (1997), A guide to conducting consensual qualitative research, *Counseling Psychologist*, 25, 517-572.
- Hoyt, K. B. and Wickwire, P. N. (2001), Knowledge-information-service era changes in work and education and the changing role of the school counselor in career education, *Career Development Quarterly*, March, <www.findarticles.com>
- Juhnke, G. A. (2002), When terrorists strike: What school counselors can do, *ERIC Digest*, ERIC Clearinghouse on Counseling and Student Services, Greensboro, NC.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (n.d.), *Avrupa Birliği*, <www.meb.gov.tr>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1996), *15. Milli Eğitim Şurası*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006a), İlköğretim Sınıf Rehberliği Programı, <www.meb.gov.tr>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006b), Ortaöğretim Sınıf Rehberliği Programı, <www.meb.gov.tr>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006c), *17. Milli Eğitim Şurası*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Myrick, D.R. (1997), *Developmental Guidance and Counseling: A Practical Approach*, Third edition, Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Lambie, G.W. (2005), Child abuse and neglect: a practical guide for professional school counselors, *Professional School Counseling*, February, <www.findarticles.com>
- Lapan, R., Gysbers, N. and Kayson, M. (n.d.), *Missouri school counselors benefit all students, how implementing comprehensive guidance programs improves academic achievement for all Missouri students*, Missouri Department of Elementary and Secondary Education Division of Career Education.
- Lee, C. C. (2005), Urban school counseling: context, characteristics, and competencies, *Professional School Counseling*, February, <www.findarticles.com>
- Lucas, J. (1997), A statewide view of school guidance in Texas, Editör N.C Gysbers ve P. Henderson, *Comprehensive Guidance Programs That Work II*. (s.139-157), Greensboro NC: ERIC/CASS Publications.
- Özyürek, R., Çam, S. and Atıcı, M. (2007), Psikolojik danışman eğitiminde okullardaki rehberlik uygulamalarının önerilen özellikler, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7, 555-588.
- Resmi Gazete. (2001), *Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*, Sayı:24376.
- Sabella, R. A. (2006), The ASCA national school counseling research center: A brief history and agenda, *Professional School Counseling*, June, <www.findarticles.com>

- Schaefer-Schiomo, K. and Ginsberg, A. P. (2003), The effectiveness of the warning signs program in educating youth about violence prevention: A study with urban high school students, *Professional School Counseling*, 7,1,1-8.
- Shipp, A. E. and Clemens, E. V. (2006), Counseling adolescent students affected by the war in Iraq: using history as a guide, *Professional School Counseling*, April, <www.findarticles.com>
- Sink, C. A. (2005), Comprehensive school counseling programs and academic achievement - a rejoinder to Brown and Trusty, *Professional School Counseling*, October, <www.findarticles.com>
- Sink, C. A. and MacDonald, G. (1998), The status of comprehensive guidance and counseling in the united states, *Professional School Counseling*, 2, 2, 88-94.
- Sink, C. A. and Heather, R. S. (2003), Raising achievement test scores of early elementary school students through comprehensive school counseling programs, *Professional School Counseling*, 6, 352-364.
- Stiles, W. B. (1997), Quality control in qualitative research, *Clinical Psychology Review*, 13, 593-618.
- Synder, A. B. (1993), Managing an elementary school guidance program: The role of the counselor. J. Wittmer (ed), *Managing your school counseling programs: K-12 developmental strategies* (s.33-43), Minneapolis, M.N: Educational Media.
- Tebliğler Dergisi. (2003), *İlköğretimde Yönelme Yönergesi*, Karar Sayısı:231, MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı.
- Tezcan, M. (1998), Gelecekte eğitim (21. yüzyıl okulları üzerine), *Yeni Türkiye*, 19, 821-828.
- Tinsley, H. E. A. (1997), Synergistic analysis of structured essays: A large sample, discoveryoriented, qualitative research approach, *The Counseling Psychologist*, 25, 573-585.
- Tozlu, N. (1998), Geleceğin dünyasında eğitim, *Yeni Türkiye*, 19, 805-812.
- Trusty, J. and Brown, D. (2005), Advocacy competencies for professional school counselors. *Professional School Counseling*, February, <www.findarticles.com>
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (2001), 6. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Ankara: Türk PDRDer yayınları.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (2003), 7. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Ankara: Türk PDRDer yayınları.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (2005), 8. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Ankara: Türk PDRDer yayınları.
- Wittmer, J. (1993), Developmental school counseling: History, reconceptualization, and implementation strategies, Editör Joe Wittmer, *Managing Your School Counseling Programs: K-12 Developmental Strategies* (s.2-11), Minneapolis, MN: Educational Media .
- Yalçın, İ. (2006), 21. yüzyılda psikolojik danışman, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 117-133.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Zalaquett, C. P. (2005), Principals' perceptions of elementary school counselors' role and functions, *Professional School Counseling*, June, <www.findarticles.com>

Yard. Doç. Dr. Serap NAZLI

BAÜ
SBED
18(1)

Yard. Doç. Dr. Serap NAZLI, İstanbul doğumludur. Lisans eğitimini İnönü Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra aynı üniversitede Yüksek Lisans derecesi almıştır. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalında doktora çalışmalarını tamamlamıştır. Aile danışmanlığı, okul rehberlik hizmetleri ve kariyer gelişimi konularında makale ve kitapları bulunmaktadır.

17